

Musiken, AI och upphovsrätten

Artificiell intelligens i musik och dess relation
till dagens lagstiftning

STIM://

Innehåll

1. Inledning	5
Befintlig och ny lagstiftning som håller för teknisk utveckling	5
Sveriges roll i det internationella musiklandskapet	6
Musiken och dess upphovspersoner ur ett rättighetsperspektiv	6
En saklig diskussion om musik och upphovsrätt	7
2. Kategori A – AI som verktyg i det mänskliga musikskapandet	8
3. Kategori B – AI-genererad musik som inspireras av befintliga verk	10
4. Kategori C – AI-genererad musik som baseras på befintliga verk	16
5. Kategori D – AI-genererad musik utan mänsklig inblandning	18
6. Avslutning: Vägar framåt	20
Främja användande av licensiering	20
Kräv transparens och spårbarhet	20
Begränsa behovet av opt-out och underlätta för upphovsrättsinnehavarna	20
Beivra brott mot upphovsrätten	21
En musikbransch för framtiden	21
Källförteckning	23

1. Inledning

Musikbranschen har alltid legat långt framme vad gäller nyttjande av ny teknik. Från pianorullar och Edisons fonograf på 1800-talet till millennieskiftets stora digitalisering och påföljande fildelning. Förändringar som dessa har under perioder skapat både oro och i vissa fall även ett utnyttjande av de som skapar musik. Men därefter har förändringarna ofta – med hjälp av uppdaterad lagstiftning och framväxt av nya affärs- och ersättningsmodeller – lett till nya sätt att skapa, distribuera och lyssna på musik.

När man blickar tillbaka har de föremål och verktyg som använts blivit tydliga tidsmarkörer, som symboliserar hur teknologiskt avancerad en viss era har varit. Tänk till exempel grammfonen på 1920-talet, kassetbanden på 80-talet och streamingtjänsternas framväxt under 10-talet.

Nu gör artificiell intelligens (AI) allt större inbrott i vår vardag och i musikbranschen, både för kreatörer och konsumenter. För många som gör musik har AI dock varit en naturlig del i skapandet sedan länge. Redan 1848 såg den brittiska matematikern Ada Lovelace musikalisk potential i den första ritningen på en programmerbar dator – Babbages analytiska maskin:

”Supposing, for instance, that the fundamental relations of pitched sounds in the science of harmony and of musical composition were susceptible of such expression and adaptations, the engine might compose elaborate and scientific pieces of music of any degree of complexity or extent.”¹

Ett annat mer konkret exempel är datorprogrammet Experiments in Musical Intelligence (Emmy), som togs fram på 1980-talet av kompositören David Cope och var kapabelt att skapa musikstycken som efterliknade olika klassiska kompositörers stil. Närmare i tiden skapades ”Make The Beat!”, som fungerade som det officiella beatet för olympiska spelen i Tokyo 2020, med hjälp av AI.²

Den ökade användningen av AI inom musikbranschen är med andra ord inte en total revolution. De senaste årens utveckling har dock gått mycket snabbt och medfört en oro över att villkoren för musikskapande kommer att förändras dramatiskt, vilket i sin tur kan påverka vilken typ av musik som på bred front kommer skapas och tillgängliggöras framöver.

Befintlig och ny lagstiftning som håller för teknisk utveckling

Den nuvarande upphovsrätten fungerar i grunden relativt väl för AI-användande inom musiken. Detta beror på att den i hög grad vilar på principiella grunder, har en teknikneutral utformning och att många av de anpassningar som behövts från tid till annan har lämnats till marknadens parter att hantera genom ingående av licensavtal. För att lagstiftningen ska fungera på det sätt som lagstiftaren har avsett krävs dock dels att de regler som finns följs och att lagen tolkas i linje med dess intentioner, dels att eventuella kryphål som uppstår hanteras skyndsamt. Lagstiftningen behöver även upprätthålla en balans mellan det upphovs-

¹ Menabrea L.F., Lovelace A., *Sketch of the analytical engine invented by Charles Babbage*, 1842.

² *Intel at Tokyo 2020 Olympics: #2020Beat* (www.youtube.com/watch?v=smMVQ6C4Wqg), Intel Newsroom, 2023.

rättsliga skyddet och allmänhetens intresse. I detta ingår bland annat att säkerställa yttrandefrihet, främja en öppen debatt och garantera tillgång till korrekt och källangiven information.

En central komponent för att kunna uppnå en sådan balans är den helt nya rättsakt som just nu håller på att tas fram på europeisk nivå, i vilken utveckling och användning av AI regleras. Inom ramen för den processen är flera upphovsrättsliga aspekter relevanta och det är av stor vikt att sådana infallsvinklar – till exempel i form av en fortsatt vilja att nå licenslösningar och tydliga krav på transparens – finns med som kärnvärden och präglar lagstiftningen. En annan faktor som är av stor betydelse är tillämpningen av det så kallade DSM-direktivet³, som införlivades i svensk lag i januari 2023.

Sveriges roll i det internationella musiklandskapet

Sverige är världens tredje största exportör av musik och den svenska musikbranschen omsatte 2019 (före covid-19-pandemin) drygt 12 miljarder kronor.⁴ Men det svenska musiklivets globala inflytande inkluderar även framgångar för företag som erbjuder strömningstjänster, digitala musikinstrument och program för musikproduktion. Dessa företag är på många sätt beroende av en väl fungerande upphovsrätt och kommer även de att påverkas av utvecklingen av AI. Historiskt sett har musikbranschen varit tidig med att använda ny teknik i både produktions- och konsumtionsled.

Sverige ligger dessutom långt fram vad gäller tillgång till och användande av kollektiv rättighetsförvaltning och smidiga licensieringssystem som en central del av upphovsrättens praktiska tillämpning. Detta har underlättat framväxten av många svenska företag, som verkar i gränslandet mellan techbranschen och de kulturella och kreativa branscherna. Med en ökad internationell användning av licensieringssystem ges dessa aktörer förutsättningar att nå ännu större framgångar i utlandet. En väl utformad upphovsrätt som säkrar rättigheterna för alla som investerar tid, kreativitet och medel i musiken utgör ett fundament för att framgångarna ska kunna bestå och byggas vidare på.

Musiken och dess uphovspersoner ur ett rättighetsperspektiv

AI:s intåg jämförs ofta med annan teknik, som introducerats inom olika näringar och lett till att behovet av vissa yrken minskat eller fallit bort. Något som i regel särskiljer den utveckling av AI-baserad teknik som vi nu ser på det kreativa området är dock beroendet av indata – det vill säga den musik och konst som människor skapat och allt som oftast har upphovsrätt till. I denna kontext är det uppenbart att det upphovsrättsliga skyddets utformning och styrka kommer spela en avgörande roll för utvecklingen framåt, inte minst i och med att AI-genererat material i nästa led kan komma att direkt konkurrera med de verk som utgjort dess indata. Det utvecklas dessutom AI-verktyg som inte bygger på upphovsrättsligt skyddad indata, som sannolikt kommer öka konkurrensen på musikmarknaden ytterligare.

Juridiskt har det mänskliga skapandet haft en särställning och ett skäl till det är att lagstiftaren har velat

³ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 av den 17 april 2019 om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden och om ändring av direktiven 96/9/EG och 2001/29/EG.

⁴ Här inkluderas upphovsrättsliga intäkter, intäkter från inspelad musik samt konsertintäkter (se Portnoff, *Musikbranschen i siffror 2009–2021*, Musiksverige, 2022).

säkerställa mångfalden i uttryck. Flera AI-forskare varnar nu för att vi i öppna kanaler kommer att få ett överflöd av AI-genererade texter, musikstycken och annat material.⁵ Vidare har tester där AI tränats på just AI-genererat material lett till en gradvis försämring av kvaliteten.⁶ Ett okontrollerat användande av AI riskerar således att leda till att grundläggande mänskliga intressen om mångfald av uttryck, kultur etc. motverkas.

Den ideella rätten som ingår i upphovsrätten bildar tillsammans med yttrandefriheten två sidor av samma mynt. Båda är grundlagsskyddade rättigheter och omfattas också av FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Yttrandefriheten ger individen rätten att yttra sig och den ideella rätten garanterar yttrandets autenticitet.

I debatten påstås ibland att upphovsrätten begränsar yttrandefriheten. Men upphovsrätten har i alla tider innehållit regler som syftar till att säkerställa en bra balans mellan olika grundläggande intressen. Den moderna upphovsrätten har till exempel alltid tillåtit citat eller parodier, och på motsvarande sätt är det möjligt att införa en balanserad reglering kring AI. Demokratiska samhällen ser idag allt större behov av att motarbeta desinformation och fejkade nyheter, vilket gör att kraven på öppenhet och redovisning av källor kommer att öka framöver. Denna utveckling bör också prägla upphovsrätten, som bland annat syftar just till att garantera att ett budskap verkligen kommer från angiven källa.

En saklig diskussion om musik och upphovsrätt

I takt med den kraftiga ökningen av tillgängliga AI-tjänster har diskussionen om användandet och reglerandet av AI tagit rejäl fart under det senaste året. Med denna rapport vill Stim reda ut några av de grundläggande begreppen och frågorna kring AI inom musikområdet. Rapporten kommer att utgå ifrån fyra förenklade kategorier av AI-användande och utifrån dessa resonerar vi kring hur relationen till den nuvarande lagstiftningen ser ut, samt vad såväl domstolar som lagstiftare behöver vara uppmärksamma på framöver.

I arbetet med rapporten har vi haft god hjälp av intervjuer med Johan Axhamn, universitetslektor vid Institutionen för handelsrätt på Lunds universitet, Daniel Johansson, forskare på Högskolan i Innlandet och Linnéuniversitetet samt Christina Wainikka, policyexpert för immaterialrätt på Svenskt Näringsliv. De slutgiltiga bedömningarna och tolkningarna är emellertid Stims.

Stims förhoppning är att rapporten ska kunna ge underlag till en nyanserad och framåtblickande debatt. I en sådan finns självklart utrymme för optimism kring de möjligheter AI medför, men också en vilja att säkerställa en hållbar utveckling där utbudet av musik skyddas och maktkoncentration motverkas. Svenska aktörer har varit med och löst knutar på upphovsrättsområdet förr. Med samma ambition som Stim har varit drivande i att utveckla avtal och licensieringsformer under de senaste 100 åren – och därigenom bidragit till en utveckling inom musikbranschen som står i samklang med den tekniska utvecklingen – avser vi göra det kommande 100 år.

⁵ Publications Office of the European Union, *Facing reality? Law enforcement and the challenge of deepfakes, an observatory report from the Europol Innovation Lab*, Europol, 2022.

⁶ Harrison, *AI Loses Its Mind After Being Trained on AI-Generated Data*, Futurism, 2023.

2. Kategori A

**AI som verktyg i det
mänskliga musik-
skapandet**

En beprövad och bred användning som främjar skapande

Sedan digitaliseringen gjorde sitt breda intåg med trummaskiner, sequencers och syntar har teknik-användning blivit en naturlig del i musikskapandet. Tidigare rörde det sig främst om enkla harmoniseringar eller variationer av digitalt inspelade slingor, medan det idag finns teknik för att göra kvalificerade analyser av analoga inspelningar. Sådana analyser kan sedan kompletteras med rytmsektioner och basgångar, ofta byggda på loopar som anpassas efter tempo och tonart, som i princip alla som äger en smart-phone har möjlighet att skapa. I regel rör det sig om olika verktyg i musikproduktionsprogram eller plug-ins till dessa, alternativt hemsidor där man laddar upp musik för mer eller mindre automatiserad bearbetning.

Exempel på AI-verktyg som kan assistera det mänskliga skapandet

Logic Pro
FL Studio
AI Mastering

Denna typ av AI-användning, som har ökat successivt under en längre tid, har fått till följd att fler människor på ett enkelt sätt kan skapa musik. Samtidigt är AI:s roll i den här kontexten relativt liten och dessutom ofta isolerad till enskilda delar av musikproduktionsprocessen. Utöver skapande av exempelvis nya basgångar eller harmoniserade stråkar kan det handla om mixning eller slutmastring av i övrigt färdiga låtar.

Upphovsrättsligt väl fungerande

Den ovan beskrivna AI-användningen har upphovsrättsligt sett fungerat utan några större problem i många år. De eventuella konflikter som kan uppstå är normalt sett möjliga att hantera inom ramen för nuvarande lagstiftning och gällande avtal.

Marknaden är också välmående, eftersom trösklarna för att etablera sig är relativt låga och det finns en mångfald av aktörer och tjänster. Detta skulle dock kunna förändras i negativ riktning framöver, om den allmänna AI-utvecklingen och framstegen inom mer övergripande områden leder till en maktkoncentration. I en sådan situation riskerar aktörer på musikmarknaden att köpas upp, kopieras eller helt enkelt konkurreras ut av ett fåtal större bolag.

3. Kategori B

**AI-genererad musik som
inspireras av befintliga
verk**

En databas med musikteori som kan skapa nya musikstycken

Allt musikaliskt skapande följer i viss mån olika regelverk, harmonier och traditioner, samtidigt som det adderar nya element. AI-genererad musik bygger på att ett datorprogram behärskar sådana regler och, med regelverket som bas, tar fram ny musik. Det går att programmera in regler utifrån mänsklig kunskap, men dagens generativa AI prövar sig oftast fram till musikteorin genom att lyssna av och läsa in från befintliga – och i många fall upphovsrättsligt skyddade – källor.

AI-verktyget får på detta vis möjlighet att lära sig strukturer, val av instrument, frasering och så vidare. Därigenom kan AI:n bygga upp ett slags musikteoretiskt regelverk som, i likhet med en textbaserad AI – till exempel ChatGPT – kan ta fram förslag på nya musikstycken utifrån instruktioner från en användare. Slutprodukten kan sedan presenteras i noter, som midifiler, eller som rena ljudfiler med färdig musik.

Vid tillämpning av den här sortens generativ AI finns det ingen självklar koppling mellan den musik som har använts för att träna AI-modellen och de filer som genereras. Det material som AI-modellen tar fram, den så kallade outputen, blir i stället ett resultat av de sannolikheter som AI:n har lärt sig genom träning på indata. Ju mer indata som AI:n kommer i kontakt med och ju mer precisa instruktioner en användare matar in, desto mer specifik och unik kan musikproduktionen göras.

Den här typen av AI är mer sofistikerad än den som beskrevs i förra avsnittet. Nu har AI:n inte längre en isolerad roll i processen, utan bidrar utifrån ett antal givna kommandon sömlöst i skapandet av hela musikstycken – antingen skriftliga, eller som korta inspelade egna melodier och rytmer.

**Exempel på AI-verktyg
som kan skapa musik med befintliga verk som inspiration**

Boomy
AudioCraft (Meta)

Befintlig upphovsrätt täcker i huvudsak både lärande och användande

Upphovsrätten blir relevant i två skeden av den ovan beskrivna processen. Till att börja med kan den aktualiseras i samband med att AI-verktyget förses med indata (input) och tränas. Den har också stor betydelse i förhållande till det material som AI-modellen genererar (output). Gemensamt för båda dessa delar är att den befintliga upphovsrätten generellt sett är tillämplig och välfungerande.

När den som skapar en AI-modell förser den med musik att träna på görs något som kallas för en exemplarframställning. Det är en handling som skyddas av upphovsrätt, vilket innebär att den som vill framställa exemplar måste inhämta en tillåtelse från den eller de som har rättigheterna till materialet. Upphovsrättsligt skyddat material får således inte användas hur som helst, utan parterna på marknaden ges möjlighet att reglera användningen genom licensavtal och andra överenskommelser. På så vis kan det säkerställas att skälig ersättning betalas ut och att systemet blir hållbart över tid.

Ett problem i sammanhanget är dock att det är svårt för någon vars musik har använts som indata att ställa den som otillåtet har försett AI:n med musiken till svars. I förlängningen innebär detta att det kan bli svårt att föra processer mot och lagföra de aktörer som struntar i att ingå avtal och därigenom begår upphovsrättsintrång.

Vidare finns en pågående debatt om hur de nya EU-regler som tillåter så kallad text- och datautvinning, som infördes i svensk lag i början av året, kan komma att tolkas framledes. Ett alternativ som har diskuterats är att det eventuellt kan anses tillåtet att framställa exemplar av verk för träning av AI så länge verkens upphovspersoner inte har motsatt sig det. Om det skulle bli fallet kommer de organisationer som företräder upphovspersoner, däribland Stim, förmodligen få en viktig roll när det kommer till att – genom standardiserade lösningar – möta upphovspersoners behov av att på ett enkelt sätt motsätta sig användning,⁷ för att kunna ställa upp villkor om exempelvis viss ersättning för sådan användning.

Om ansvaret för denna infrastruktur endast förskjuts till det civilrättsliga området är erfarenheten att ett fåtal stora techbolag kommer utnyttja situationen i syfte att själva få sätta agendan. De kan då, med långa och dyra juridiska processer, förhala och försvåra för upphovsrättsinnehavarna att hävda sina intressen. Även skivbolagen verkar oroa sig för denna utveckling – däribland Universal Music Group, som har bett Spotify och Apple Music att blockera AI-verktyg från att träna på den katalog av musik som bolaget erbjuder.⁸ I ljuset av detta är det också tydligt att det upphovsrättsliga systemet kommer behöva stöd av offentliga rättsvårdande myndigheter.

Summerat kan konstateras att samtliga dessa förändringar stärker behovet av lösningar som utgår från krav på licensiering av den musik som AI-verktyg tränas på.

⁷ Sjögren, *Blir AI spiken i kistan för upphovsrätten?*, Sydsvenskan, 2023.

⁸ Donahue, *Universal Music Asks Streaming Services to Block AI Companies From Accessing Its Songs*, Billboard, 2023.

Reglering av användning för forskningsändamål behöver diskuteras och ses över

Lagstiftningen som avser text- och datautvinning används av vissa som argument för att man i forskningssyfte obehindrat ska få bruka allt upphovsrättsskyddat material. Vid framtagandet av den aktuella lagstiftningen fanns dock en tydlig primär inriktning och den rörde inte musik eller annan konst alls. I stället var det beforskandet av stora mängder data – genom framställning av databaser med fakta i form av text och siffror – som stod i centrum. Det finns även ett krav i lagen på att syftet med inhämtningen ska vara att få ny kunskap och information om samband och tendenser. Sett till detta är det mycket svårt att tolka in en tillåtelse att ta fram nya verk, som direkt skulle konkurrera med de verk som varit föremål för studien. Kopplingen till AI i lagens förarbeten är följaktligen också svag. Ett exempel på detta är att AI inte behandlades överhuvudtaget i det så kallade impact assessment som EU-kommissionen tog fram under DSM-direktivets lagstiftningsprocess.

Med tanke på detta är det rimligt att annan användning än den faktiska forskning som lagen tar sikte på – sådan forskning som utförs i syfte att få ny kunskap och klarlägga tendenser – bör hanteras på samma sätt som all annan användning, det vill säga med stöd av licenser.

För att säkerställa att systemet fungerar som avsett, och i förlängningen att upphovsrättsinnehavare får skälig ersättning när deras verk används, kan även användning av offentligt finansierade databaser behöva regleras. Ett exempel på en sådan databas är Svensk mediedatabas på Kungliga biblioteket. Den innehåller tv, radio, video, biovisad film, skivor, datorspel och film som såväl studenter som forskare kan ges tillgång till för forskningssyften. Eftersom databasen teoretiskt kan öppnas för hundratusentals personer årligen blir den interna kontrollen och styrningen av hur en sådan databas används en fråga av stor vikt – dels för att säkerställa att upphovsrättsliga intrång inte sker, dels för att de aktörer som kontinuerligt förser databaserna med nytt innehåll ska ha fortsatt förtroende för systemet. Som alltid inom forskningssektorn bör också källor redovisas öppet.

Upphovsrätt för musik som bygger på generativ AI

För att upphovsrätten till musik, text och bilder som generativ AI kan bidra till ska kunna hanteras inom ramen för befintlig lagstiftning krävs en bedömning av huruvida de instruktioner som ges till AI:n är tillräckligt originella. Det kan i praktiken vara svårt att veta något om detta. Om den som skapar ett verk helt eller delvis med hjälp av AI hävdar upphovsrätten till materialet, kan det således vara svårt för någon utomstående att visa att det är skapat på ett sätt som inte motiverar upphovsrättsligt skydd.

Musik och text får inte likna något redan existerande upphovsrättsligt verk i alltför hög grad, eftersom det i så fall skulle kunna utgöra ett plagiat. Detta innebär att såväl enskilda individer som skapare av AI behöver vara vaksamma på eventuella likheter med befintliga verk.

Öppenhet och dokumentation som grund för upphovsrätten

Det är centralt för den framtida AI-utvecklingen att det finns en öppenhet kring vilken input som har använts i en viss process. Det gäller såväl från ett akademiskt perspektiv, där angivande av källor alltid varit en självklarhet, som från ett användarperspektiv, där trovärdigheten i ursprungskällorna får allt större betydelse. För att säkerställa att de upphovspersoner vars verk används i träningen av AI får den ersättning de är berättigade till blir frågor om transparens och dokumentation kring skapande därför viktiga. Enligt den rättsakt om AI som nu förhandlas i EU kommer den som har utvecklat AI i vissa fall behöva tillhandahålla information till en myndighet om hur den har tränats. Denna kontrollfunktion kan behöva ytterligare påbyggnad framöver, i takt med att AI-användningen ökar.

Parallellt med stärkandet av licenslösningar är därför principer rörande transparens, som underlättar för parter att komma överens om rimliga ersättningar för det material som används, viktiga utgångspunkter. Det är också helt centralt att det går att identifiera vilka verk som har använts och vilka upphovspersoner som ska ersättas för detta. AI-verktyg är redan under utveckling för att säkerställa spårbarheten av befintliga verk, men lagstiftaren behöver främja användande av dessa lösningar.

Ökad transparens gör det också enklare att avgöra hur mycket mänsklig involvering som bör krävas för att få upphovsrätt till ett verk. Det är emellertid inte klargjort var den gränsen ska dras. I USA sökte en barnboks-författare nyligen upphovsrätt till de bilder författaren använt i en ny bok. Dessa var AI-genererade utifrån specifika instruktioner, men med ett stort antal skyddade bilder som indata. U.S. Copyright Office (USCO) lämnade våren 2023 ett yttrande i vilket de ansåg att bilderna inte ska omfattas av upphovsrättsligt skydd för författaren.

4. Kategori C

**AI-genererad musik som
baseras på befintliga
verk**

Generativ AI kan också skapa musik som direkt bygger på befintliga verk och där instruktionerna till skapandet ges av individer. Nedan följer två exempel på hur ett AI-verktyg kan instrueras:

- Skapa en tre minuter lång låt med trummor från James Browns låt ”Funky Drummer”, stråkar och melodi från Mozarts nionde symfoni samt inspiration i text och sång från Adeles låt ”Hello”⁹. Texten ska inspireras av poeten Amanda Gormans ”The Hill We Climb”, men handla om Frankrike.
- Tonsätt Johannes Anyurus dikter ”Det är bara gudarna som är nya” och översätt till engelska med inspiration av Lykke Lis låt ”I Follow Rivers”¹⁰, såsom den spelades av Radiosymfonikerna vid Berwaldhallen våren 2023.

AI fungerar i dessa fall som en slags mixer, som blandar olika delar av enskilda musikstycken och texter. Därmed går AI:n längre än att bara träna på upphovsrättsskyddat material för att bygga de generella algoritmerna (input) – den använder även materialet som innehåll i musiken i sig (ytterligare input), vilket därefter blir en del av den musik som skapas (det vill säga outputen).

Upphovsrätt med stark grund och i behov av utveckling

I denna form av AI-användning finns en tydlig koppling mellan den musik som matas in som grund (inklusive framförande, orkestrering, melodi, struktur, text etc.) och det som därefter kommer ut. I likhet med det tidigare beskrivna användandet av generativ AI sker så kallad exemplarframställning när AI:n förses med indata och det gör att upphovsrättsinnehavarna till originalverken har rätt till ersättning, eventuellt i båda leden som presenterats ovan.

När det kommer till den musik som produceras (output) är rättsläget mer oklart. Detta beror bland annat på att det kan vara svårt att avgöra vem som ska äga rätten till resultatet, hur stor andel av musiken som bygger på eget respektive andras skapande och så vidare. Vidare är skillnaderna mellan de upphovsrättsliga regleringarna i olika länder en komplicerande faktor. Även i detta fall blir frågor kring transparens och spårbarhet sannolikt avgörande för ett väl fungerande system.

**Exempel på AI-verktyg
som kan skapa musik med befintliga verk som bas**

Jukebox (Open AI)
MusicLM (Google)

⁹ Upphovspersoner: Adele Adkins och Greg Kurstin.

¹⁰ Upphovspersoner: Rick Nowels, Björn Yttling och Lykke Li Zachrisson.

5. Kategori D

**AI-genererad musik
utan mänsklig
inblandning**

Det finns redan idag en rad AI-verktyg där användaren i princip bara trycker på startknappen och verktyget därefter skapar musik utan någon mänsklig inblandning. Flera tjänster på nätet gör det möjligt att till exempel välja genre och känsla från en lista, ställa in önskad längd på låten och utifrån det få nyskapad, unik musik. AI:n kan i normalfallet generera nytt material varje gång, även om du inte ändrar några inställningar. En sådan tjänst kan med andra ord ta fram obegränsade mängder musik med bara några knapptryckningar.

Det material som skapas med dessa tjänster idag används i dagsläget främst som så kallad bakgrundsmusik, till exempel för videoklipp och reklam. I framtiden kommer tjänsterna sannolikt kunna skapa betydligt mer avancerad musik än så. Om denna typ av AI-genererad musik tar över en del av lyssnartiden från den musik som skapats av människor kommer det få stor inverkan på hela den befintliga musikbranschen. För den initiala lärandefasen (input) för denna form av AI gäller alltså, precis som för de tidigare beskrivna typerna av AI-lärande, att den befintliga upphovsrättens krav på licensiering vid exemplarframställning kan aktualiseras.

Upphovsrättsliga utmaningar

I nästa skede, när den inmatade musiken i sig ligger till grund för en obegränsad produktion av nya musikstycken (output), behöver upphovsrätten utredas och förtydligas. United States Copyright Office, USCO, har i ett nyligen presenterat utlåtande om bildverktyget Midjourney skrivit att verktyget skapar bilderna på ett oförutsägbart sätt och att de inte är en produkt av mänskligt handhavande. På grund av detta blev deras bedömning att bilderna inte bör ges upphovsrättsligt skydd. I sitt uttalande kräver USCO att den som söker upphovsrätt måste klargöra om och hur AI har använts i processen, samt vad som är det ”mänskliga” bidraget.

I ett annat amerikanskt fall, Thaler mot Perlmutter, försökte ägaren av ett AI-system registrera AI-systemet som upphovsperson till en bild. Den ansvariga myndigheten avlog detta och en federal domstol gav myndigheten rätt. Motiveringen som gavs i domen var att det står i lagen att upphovsrätten är till för att skydda ”författare” – vilket när lagen skrevs bara kunde syfta på en människa – samt att ett AI-system inte behöver de incitament som upphovsrätten ger. AI-systemet arbetar enligt sin algoritm, snarare än utifrån lagens rättigheter och skydd.¹¹

Som konstaterats tidigare är det svårt för en utomstående att bevisa att den som uppger sig vara upphovsperson till ett AI-genererat verk i själva verket har använt ett verktyg fullt ut. Även i detta sammanhang krävs regler som säkerställer transparens rörande verktygets input.

Exempel på AI-verktyg som kan skapa musik utan mänsklig inblandning

Endel
Brain.fm
LifeScore

¹¹ Crouch, DC District Court: AI-Created Works Ineligible for Copyright, Patently-O 2023.

6. Avslutning: Vägar framåt

Vi står i dagsläget mitt i en snabb förändring, där den tekniska utvecklingen gör att vi ständigt behöver revidera analyser om hur såväl licensiering som lagstiftning bör anpassas.

Historiskt sett har upphovsrätten visat sig vara stark nog att klara teknikförändringar. Detta förutsätter dock att grundläggande upphovsrättsliga principer har tillämpats, att överträdelser mot dessa har beivrats samt att berörda parter har getts reella möjligheter att förhandla om de kommersiella villkoren. Stim ser därför följande områden som särskilt viktiga att beakta framöver:

Främja användande av licensiering

I såväl internationell som svensk lagstiftning är licensiering via kollektiva förvaltningssällskap en central del av infrastrukturen. Här har Stim en viktig roll för att kunna säkerställa att den som önskar får tillgång till och tillstånd att använda en bred palett av musik. På det sättet balanseras upphovspersonernas rätt till sina verk mot allmänhetens berättigade intresse av en öppen allmän debatt och ett brett kultur- och informationsutbud.

Kräv transparens och spårbarhet

I förslagen till EU:s AI-rättsakt framhålls att den som utvecklar AI behöver kunna tillhandahålla information om hur denna har tränats. Det är en bra grund för att möjliggöra bedömningar av outputen och säkerställa att rättighetshavare kan få ersättning när deras upphovsrättsskyddade material används. Men det krävs också ökat fokus på spårbarhet i användandet. Detta kommer att ställa nya krav, på såväl företag som de kollektiva förvaltningsorganisationerna, att utveckla fungerande tekniska lösningar.

Begränsa behovet av opt-out och underlätta för upphovsrättsinnehavarna

De bestämmelser som rör krav på när upphovsrättsinnehavare aktivt behöver påtala att deras verk inte får användas för träning av AI är i dagsläget alltför otydliga. Lagstiftningen och tillämpningen av den bör underlätta för de enskilda upphovsrättsinnehavarna, exempelvis genom att krav på licensiering via kollektiva förvaltningssällskap uppställs.

Beivra brott mot upphovsrätten

Erfarenheterna från hanteringen av illegal fildelning visar att det behövs en lyhördhet inför vad användarna vill ha kombinerat med affärsutveckling, licensiering och beivrande av brott mot upphovsrätten för att utveckla långsiktigt hållbara lösningar. För att marknadskrafterna ska komma till sin rätt och bidra positivt till utvecklingen krävs dock att spelplanen är rättvis och förutsägbar. Rättsvårdande myndigheter måste därför ges bättre möjligheter och utveckla mer kompetens för att kunna beivra brott mot upphovsrätten. Det minskar också risken för en oligopolsituation med ett fåtal starka techbolag och snabbar på utvecklingen av legala affärsmodeller, vilket ökar möjligheterna för upphovsrättsinnehavare att få skälig ersättning när deras verk används.

En musikbransch för framtiden

Musikbranschen utvecklas som bäst när nya affärsmodeller kombineras med skydd för upphovsrättsinnehavares rättigheter via licenser. Vi vet inte exakt hur framtiden kommer att se ut, men exempelvis förhandlar Google redan idag med Universal Music Group om licenser för AI-användande av melodier och sångröster.¹² Det finns också tjänster på marknaden som licensierar artisters röster ”legitimt”, det vill säga med tillstånd av artisten i fråga.¹³ Det är med andra ord inte osannolikt att vi snart får se en uppsjö av olika AI-verktyg där publiken på egen hand blir medskapare och får göra musik med en viss artists röst eller tonalitet, eller komponera musik inspirerad av artistens tidigare katalog. Även i en sådan situation skulle artister, låtskrivare och andra upphovsrättsinnehavare kunna få ersättning för det mervärde deras prestationer genererar. Men för att skapa en fungerande marknad för denna typ av nyttjande krävs alltså att rättsinnehavarna får rimliga möjligheter att förhandla fram fungerande licensavtal.

Musikbranschen har en potentiellt mycket god framtid, både med och utan AI. För Sverige är musiken dessutom en viktig exportprodukt, både ekonomiskt och kulturellt. För att den ska behålla och utveckla sin starka internationella ställning krävs ett aktivt svenskt engagemang för upphovsrätten, både i Sverige och i världen. Sverige ses idag som ett musikaliskt och upphovsrättsligt föregångsland, och Stim står redo att fortsätta spela en central roll i utvecklingen.

¹² Roush, *Google And Universal Music Group Negotiating AI-Generated Music Tool, Report Says*, Forbes, 2023.

¹³ Som exempel på sådana tjänster kan nämnas Voice-Swap AI och Myvox.

Källförteckning

Crouch, Dennis, *DC District Court: AI-Created Works Ineligible for Copyright*, Patently-O, 2023.

Länk: www.patentlyo.com/patent/2023/08/district-ineligible-copyright.html

Donahue, Bill, *Universal Music Asks Streaming Services to Block AI Companies From Accessing Its Songs*, Billboard, 2023.

Länk: www.billboard.com/pro/universal-music-asks-spotify-apple-stop-ai-access-songs

Harrison, Maggie, *AI Loses Its Mind After Being Trained on AI-Generated Data*, Futurism, 2023.

Länk: www.futurism.com/ai-trained-ai-generated-data

Menabrea L.F., Lovelace A., *Sketch of the analytical engine invented by Charles Babbage*, 1842.

Länk: www.repository.ou.edu/uuid/6235e086-c11a-56f6-b50d-1b1f5aaa3f5e#page/30/mode/1up

Portnoff, Linda, *Musikbranschen i siffror 2009–2021*, Musiksverige, 2022.

Länk: www.ifpi.se/statistik/musikbranschen-i-siffror-2009-2021

Publications Office of the European Union, *Facing reality? Law enforcement and the challenge of deepfakes, an observatory report from the Europol Innovation Lab*, Europol, 2022.

Länk: www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Europol_Innovation_Lab_Facing_Reality_Law_Enforcement_And_The_Challenge_Of_Deepfakes.pdf

Roush, Tyler, *Google And Universal Music Group Negotiating AI-Generated Music Tool, Report Says*, Forbes, 2023.

Länk: www.forbes.com/sites/tylerroush/2023/08/08/google-and-universal-music-group-negotiating-ai-generated-music-tool-report-says

Sjögren, Alf, *Blir AI spiken i kistan för upphovsrätten?*, Sydsvenskan, 2023.

Länk: www.sydsvenskan.se/2023-06-16/blir-ai-spiken-i-kistan-for-upphovsratten

STIM://